

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DO SPRAW POLITYKI DEMOGRAFICZNEJ
PODSEKRETARZ STANU
Barbara Socha

BPD-V.055.11.2023.ES
Warszawa, /-elektroniczny znacznik czasu-/

ZAWIADOMIENIE O SPOSOBIE ZAŁATWIENIA PETYCJI

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz.U. 2018 poz. 870), w związku z petycją w sprawie podjęcia działań dla zabezpieczenia dobra dzieci przebywających w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, uprzejmie informuję.

Na wstępie należy zaznaczyć, że w celu zweryfikowania konstrukcji przepisów ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 z późn. zm., dalej k.r.o.) oraz przedstawianych w przedmiotowej petycji problemów związanych z realizacją zadań przez regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wystąpiło do Ministerstwa Sprawiedliwości z prośbą o analizę przedstawionych sygnałów i postulatów oraz o przekazanie opinii w przedmiotowej sprawie.

Na podstawie art. 112¹ § 1 i 2 k.r.o. obowiązek i prawo wykonywania bieżącej pieczy nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej, jego wychowania i reprezentowania w sprawach, a w szczególności w dochodzeniu świadczeń przeznaczonych na zaspokojenie jego potrzeb, należy, m.in. do prowadzącego regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną. Natomiast pozostałe obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej należą do rodziców dziecka, chyba że sąd opiekuńczy postanowi inaczej.

Odnosząc się do wskazanego w petycji problemu braku kompetencji regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych do podejmowania decyzji w sprawach dziecka, wykraczających poza bieżącą pieczę oraz nieodstępowania przez sądy od zasady wyrażonej w treści art. 112¹ § 1 k.r.o. i pozostawiania prawa do decydowania o dziecku umieszczonym w pieczy zastępczej i jego istotnych sprawach (w tym o leczeniu) rodzicom dziecka, zgodnie z opinią Ministerstwa Sprawiedliwości należy stwierdzić, iż wskazywana problematyka dotyczy raczej praktyki sądowej niż wadliwej konstrukcji przepisów prawa.

W toku prowadzonego postępowania sądowego sąd gromadzi materiał dowodowy dotyczący dziecka oraz jego rodziny i dokonuje jego oceny. W sytuacji zatem utrudnionego kontaktu z rodzicami dziecka, złego stanu zdrowia, czy też wysokiego stopnia zaniedbywania dziecka przez rodziców oraz zamiaru umieszczenia go, np. w placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym, sąd powinien w swoim orzeczeniu o ograniczeniu władzy rodzicielskiej wyłączyć uczestników postępowania od podejmowania decyzji w sprawie zdrowia dziecka. Rozstrzygnięcia w tym zakresie należą jednakże zawsze do niezawisłego sądu, który dokonuje ich w oparciu o poczynione ustalenia faktyczne w sprawie. Podobnie dzieje się w sytuacji ograniczenia władzy w innej formie niż piecza zastępcza.

Jeżeli w trakcie pobytu dziecka w placówce okaże się, że współpraca z rodzicami nie jest wystarczająca do podejmowania decyzji w zakresie, np. zdrowia dziecka, to nic nie stoi na przeszkodzie, aby zawiadomić o tej okoliczności sąd opiekuńczy. Zgodnie bowiem z treścią art. 577 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r., poz. 1550, ze zm.) sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Wobec powyższego, jak wynika z informacji przekazanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, nie dostrzega się zasadności podejmowania inicjatywy legislacyjnej w omawianym obszarze.

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.) umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu, z zastrzeżeniem ust. 2 oraz art. 35a, art. 58 ust. 1 pkt 2 i 3 i art. 103 ust. 2 pkt 2 i 3. Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna, za zgodą marszałka województwa, może przyjąć dziecko z powiatu leżącego w granicach innego województwa, jeżeli dysponuje wolnym miejscem (art. 110 ww. ustawy). Ponadto zgodnie z art. 112⁷ § 3 k.r.o. sąd umieszcza dziecko w instytucjonalnej pieczy zastępczej, jeżeli brak jest możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej lub z innych ważnych względów nie jest to zasadne. Umieszczając dziecko w pieczy zastępczej, sąd bierze pod uwagę możliwość wywiązania się z obowiązku zapewnienia przez pieczę zastępczą pracy z rodziną, o której mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, oraz możliwość utrzymywania przez małoletniego kontaktów z rodzicami, o ile sąd ich nie zakazał (art. 112⁷ § 4 k.r.o.) Co więcej, zgodnie z art. 112⁸ k.r.o. rodzeństwo powinno być umieszczone w tej samej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej lub regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, chyba że byłoby to sprzeczne z dobrem dziecka.

Wobec powyższego, kwestia dotycząca umieszczania dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych uregulowana została przepisami ustawy. Główną motywacją tego typu ukształtowania przepisów prawa jest dążenie do uregulowania sytuacji dziecka w sposób jak najbardziej optymalny, zapewniający mu należyłą opiekę i bezpieczeństwo,

przy jednoczesnym zapewnieniu pracy z rodziną oraz utrzymywania przez dziecko kontaktów z rodzicami, o ile nie zostały one przez sąd zakazane. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej piecza zastępcza bowiem jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, a także zapewnia pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny, a dopiero gdy jest to niemożliwe - dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka - opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym.

Kwestie dotyczące właściwości sądów opiekuńczych reguluje ustawa Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1550 z późn. zm., dalej k.p.c.). Zgodnie z art. 569 § 1 k.p.c. właściwy wyłącznie jest sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania - sąd opiekuńczy miejsca jej pobytu. Jeżeli brak tej podstawy, właściwy jest sąd opiekuńczy ostatniego miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania - sąd opiekuńczy ostatniego miejsca jej pobytu. Jeżeli brak i tej podstawy właściwy jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy. Należy jednakże podkreślić, że na podstawie art. 569 § 2 k.p.c. w wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Zgodnie z art. 26 § 1 ustawy Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 z późn. zm., dalej k.c.) miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzone wykonywanie władzy rodzicielskiej. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy (art. 26 § 2 k.c.). Co istotne, na podstawie art. 27 k.c. miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna.

Jak wskazuje Komentarz do Kodeksu cywilnego (E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), art. 26, Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 11, Warszawa 2023) *„miejsce zamieszkania dziecka z reguły wyznaczone jest przez miejsce zamieszkania (jednego lub obojga) rodziców. Reguła ta znajduje zastosowanie wówczas, gdy co najmniej jednemu z rodziców przysługuje władza rodzicielska (choćby w niepełnym zakresie; zob. np. art. 109 KRO). Jeśli żadnemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska, ustanawia się dla niego opiekę (art. 94 § 3 KRO), a jego miejsce zamieszkania wskazuje wówczas art. 27 KC”*. Ponadto, *„jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom (tj. przysługuje im w pełni albo została w stosunku do nich ograniczona w podobny sposób), miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Gdyby dziecko nie przebywało stale u żadnego z nich, miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy. Zastosowanie tej ostatniej reguły jest zasadne zarówno wtedy, gdy dziecko przebywa okresowo (na przemian) u każdego z rodziców, jak i wówczas, gdy przebywa stale u osoby trzeciej (np. babci) lub w zastępczym ośrodku*

opiekuńczo-wychowawczym, w którym zostało umieszczone np. na podstawie art. 109 § 2 pkt 5 KRO (J. Strzebinczyk, w: E. Gniewek, P. Machnikowski, Komentarz KC, 2016, art. 26, Nb 4; M. Sokołowski, w: M. Gutowski, Komentarz KC, t. 1, 2016, art. 26, Nb 3-6)”.

Mając na uwadze powyższe, w opinii Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej obecna regulacja dotycząca właściwości sądów opiekuńczych umożliwia również działanie w sprawach nagłych, wymagających niezwłocznego działania.

Odnosząc się do problematyki ustanawiania opieki prawnej dla małoletnich należy wskazać, że zgodnie z art. 145 § 1-2 k.r.o. opiekę ustanawia się dla małoletniego w wypadkach przewidzianych w tytule II niniejszego kodeksu i opiekę tę ustanawia sąd opiekuńczy, skoro tylko powźmie wiadomość, że zachodzi prawny po temu powód. Na podstawie art. 147 k.r.o. jeżeli dobro pozostającego pod opieką tego wymaga, sąd opiekuńczy wydaje niezbędne zarządzenia dla ochrony jego osoby lub majątku aż do czasu objęcia opieki przez opiekuna; w szczególności sąd opiekuńczy może ustanowić w tym celu kuratora. Ponadto, zgodnie z art. 149 § 4 k.r.o. w razie potrzeby ustanowienia opieki dla małoletniego umieszczonego w pieczy zastępczej, sąd powierza sprawowanie opieki, przede wszystkim w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej: socjalizacyjnej, specjalistyczno-terapeutycznej, interwencyjnej lub regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej - osobom bliskim dziecka - w terminie 7 dni od uprawomocnienia się postanowienia o pozbawieniu władzy rodzicielskiej.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy wprost zatem wskazuje termin, w którym powinno zostać powierzone sprawowanie opieki nad małoletnim umieszczonym w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej. Sąd opiekuńczy ma również kompetencje do wydawania zarządzeń dla ochrony osoby małoletniego aż do czasu objęcia opieki przez opiekuna. Ewentualne problemy zaistniałe na tym polu wynikają, zdaniem Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, z poszczególnych działań sądów opiekuńczych, a nie z wadliwej konstrukcji przepisów prawa. Należy również zaznaczyć, że w przypadku opieszałości sądów w podejmowaniu decyzji dotyczących powierzenia opieki nad dzieckiem istnieje możliwość złożenia skargi na przewlekłość postępowania, zgodnie z przepisami ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2023 r. poz. 1725 z późn. zm.).

Odnosząc się z kolei do przedstawionego problemu dotyczącego trudności w ukształtowaniu kontaktów rodziców z dzieckiem przebywającym w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej należy wskazać, że ograniczenie władzy rodzicielskiej ma, m. in. służyć wsparciu rodziny i umożliwić w przyszłości powrót do niej dziecka. Bez wątpienia nieodzownym elementem to umożliwiającym jest zachowanie więzi łączących dziecko z rodziną biologiczną. Co do zasady, sposób utrzymania kontaktów z dzieckiem winien być określony wspólnie przez uprawnione podmioty, a dopiero w braku porozumienia rozstrzyga o tym sąd (art. 113¹ § 1 i 2 k.r.o.). Każdy zatem wątpliwy przypadek winien być poddany

ocenie sądu - czy to na wniosek placówki, czy rodziców. Należy także podkreślić, iż tożsame zasady obowiązują w sytuacji ustalania kontaktów między rodzicami, którzy wspólnie ze sobą nie zamieszkują, a dzieckiem. Również w niniejszym przypadku, zdaniem Ministerstwa Sprawiedliwości, nie dostrzega się zasadności zmiany obowiązujących regulacji.

Podobnie, w kontekście podniesionej w piśmie problematyki zasadności w niektórych przypadkach urlopowania dziecka do rodziny biologicznej wobec braku po stronie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej mechanizmów samodzielnego rozeznania, czy takie urlopowanie będzie zgodne z dobrem dziecka i czy nie spowoduje dla niego negatywnych konsekwencji oraz czy rodzina biologiczna jest w stanie zapewnić mu bezpieczne warunki pobytu, należy podkreślić, że istnieje możliwość zwrócenia się do sądu opiekuńczego o opinię w tym zakresie. Sąd opiekuńczy, z uwagi na prowadzone postępowanie wykonawcze (sygn. akt „Opm”), posiada wiedzę o sytuacji rodziny dziecka. W celu jej uzupełnienia lub zaktualizowania może również zlecić przeprowadzenie wywiadu środowiskowego kuratorowi sądowemu. We wskazanym obszarze jest więc niezbędne utrzymywanie współpracy z sądem opiekuńczym.

Uwzględniając powyższe, według opinii Ministerstwa Sprawiedliwości aktualnie brak jest uzasadnionych podstaw do podejmowania inicjatywy legislacyjnej w omawianym obszarze. Odnosząc się do propozycji, aby kwestia kontaktów małoletnich umieszczonych w pieczy zastępczej z rodziną oraz urlopowania małoletnich do rodzin biologicznych była rozważana przez sąd po zasięgnięciu opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów, należy wskazać, że opracowywanie rozwiązań dotyczących organizacji i funkcjonowania opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów należy do zadań Ministerstwa Sprawiedliwości.

Zgodnie z art. 100 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej zgłasza informacje o przebywających w tej placówce dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających. Na podstawie art. 100 ust. 4a ww. ustawy dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej składa do właściwego sądu wnioski wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej. Do wniosku dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej dołącza opinię gminy lub podmiotu prowadzącego pracę z rodziną.

Powyższe przepisy mają na celu dokładne zbadanie przez sąd sytuacji dziecka pod kątem możliwości jego powrotu do rodziny biologicznej lub zgłoszenia dziecka do adopcji. Należy jednakże podkreślić, że każda sprawa rozpatrywana jest w sposób indywidualny ze względu na wiele okoliczności i mając na uwadze przede wszystkim dobro dziecka. Decyzja o poszukiwaniu rodziny adopcyjnej dla dziecka jest decyzją, która może zostać podjęta jedynie wówczas, gdy sytuacja dziecka nie budzi żadnych wątpliwości, a rodzice biologiczni

małoletniego np. z całą pewnością nie rokują w zakresie przywrócenia im opieki nad dzieckiem. Nierzadko okres 18 miesięcy okazuje się zbyt krótki, aby móc podjąć tak ważną decyzję o zgłoszeniu dziecka do adopcji np. ze względu na wciąż trwającą pracę z rodziną biologiczną, dającą szanse na powrót dziecka do rodziny. Podkreślić jednak należy, że to sąd podejmuje decyzje co do ewentualnej zmiany sytuacji prawnej dziecka, również w zakresie podtrzymania jedynie ograniczenia władzy rodzicielskiej.

Mając na uwadze, że przez przysposobienie ustaje dotychczasowa władza rodzicielska lub opieka nad przysposobionym (art. 123 § 1 k.r.o.), daleko idące skutki samego przysposobienia przemawiają za tym, aby sytuacja dziecka badana była z jak największą precyzją, dążąc przede wszystkim do powrotu dziecka do rodziny biologicznej o ile jest to możliwe. W wielu sytuacjach określenie sztywnych ram czasowych, w których mógłby nastąpić powrót dziecka do rodziny biologicznej pozostaje niemożliwe. Już samo umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej uzależnione jest od bardzo wielu czynników, może być spowodowane bardzo zróżnicowanymi sytuacjami w rodzinie, również tymi, które wymagają dłuższego okresu pracy z rodziną, podjęcia leczenia, terapii, uzyskania innego rodzaju pomocy. Z tego powodu zdaniem resortu rodziny nieuzasadnione pozostaje wprowadzenie do ustawy bardziej restrykcyjnych regulacji, mających powodować u rodziców biologicznych dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej większą mobilizację w celu powrotu dziecka do tej rodziny.

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, zwanych „kandydatami do przysposobienia dziecka”, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego.

Resort rodziny aktualnie nie dostrzega uzasadnionych podstaw do podejmowania inicjatywy legislacyjnej w przedmiocie przyznania regionalnym placówkom opiekuńczo-terapeutycznym kompetencji dotyczących procedur przysposobienia, gdyż placówki te umiejscowione są w systemie pieczy zastępczej, a sam system pieczy zastępczej ma na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców, a nie podejmowanie działań zmierzających do adopcji dziecka.

Równocześnie zdaniem Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej niezasadne pozostaje nadanie regionalnym placówkom opiekuńczo-terapeutycznym (czy w ogóle innym formom pieczy zastępczej) kompetencji do informowania podmiotów zewnętrznych o sytuacji wychowanków, a tym bardziej publikowania danych dzieci poszukujących rodzin adopcyjnych. Sama kwalifikacja dzieci do przysposobienia, weryfikacja wszelkich warunków pozostaje procesem żmudnym, wymagającym podjęcia wielu szczególnych czynności, gromadzenia aktualnych informacji. W opinii resortu rodziny aktualnie jedynie ośrodki adopcyjne dają rękojmię należytego zbadania okoliczności i właściwego przeprowadzenia procedury adopcyjnej.

Dodatkową, choć nie mniej ważną kwestią pozostaje szczególna ochrona danych osobowych dzieci przebywających we wszelkich formach pieczy zastępczej, w tym regionalnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Publikowanie danych, w tym wizerunku dzieci pozostaje zabronione. Wiąże się to z dbaniem o prywatność dzieci, a także ich rodzin biologicznych i ewentualnie przyszłych rodzin adopcyjnych.

Co więcej, zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych przepisy art. 93 ust. 4, art. 94, art. 95 ust. 5, art. 96-100, art. 106 ust. 1-2, ust. 2a pkt 1-8 i ust. 3-7 i 8-11, art. 107 i art. 108 stosuje się odpowiednio. Natomiast zgodnie z art. 93 ust. 4 pkt 3-4 ww. ustawy placówka opiekuńczo-wychowawcza (czyli odpowiednio regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna) umożliwi kontakt dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej oraz podejmuje działania w celu powrotu dziecka do rodziny. Wobec powyższego, nadanie regionalnym placówkom opiekuńczo-terapeutycznym kompetencji do informowania podmiotów zewnętrznych o sytuacji wychowanków, a tym bardziej publikowania i promowania dzieci poszukujących rodzin adopcyjnych stałoby w sprzeczności z zadaniami jakie są stawiane tej placówce na podstawie ustawy.

Odnosząc się do przedstawianej w petycji problematyki współpracy z sądami oraz propozycji inicjowania przez regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną postępowań sądowych oraz uczestnictwa ww. placówki na prawach strony w każdym postępowaniu sądowym dotyczących wychowanków ww. placówki, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej informuje, że nie dostrzega uzasadnionych podstaw do wprowadzenia zmian prawnych w niniejszym zakresie.

Przede wszystkim należy wskazać, że postulat uczestnictwa w każdym postępowaniu sądowym dotyczącym wychowanków pozostaje na tyle szeroki, że uniemożliwia zbadanie podstaw jego racjonalności i zasadności. Ponadto na podstawie art. 96 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówka opiekuńczo-wychowawcza (a odpowiednio, zgodnie z art. 113 ust. 1 ww. ustawy również regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna) współpracuje, w zakresie wykonywanych zadań, m.in. z sądem. Jak wskazuje Komentarz do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (B. Królak, M. Rączka, art. 96, Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz, Warszawa 2017) „współpraca placówki opiekuńczo-wychowawczej z wymienionymi podmiotami i organami jest jej obowiązkiem. Wskazuje na to czasownik ‘współpracuje’. Placówka opiekuńczo-wychowawcza powinna podejmować działania w celu nawiązania współpracy ze wskazanymi podmiotami i osobami oraz nie odmawiać współpracy, gdy inicjatywa jej nawiązania wyjdzie ze strony ww. podmiotów i osób”.

Co więcej, zgodnie z art. 99a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej niezależnie od dokumentacji i informacji, o których mowa w art. 38a ust. 1 ww. ustawy, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej (a odpowiednio regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, zgodnie z art. 113 ust. 1 ww. ustawy) ma prawo do uzyskania informacji oraz otrzymania lub wglądu do wszelkiej dostępnej dokumentacji, w tym prawnej i medycznej, dotyczących dziecka.

Na podstawie art. 38a ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powiatowe centrum pomocy rodzinie oraz organizator rodzinnej pieczy zastępczej gromadzą i przekazują odpowiednio rodzinie zastępczej, prowadzącemu rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz zespołowi do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w instytucjonalnej pieczy zastępczej w szczególności następujące informacje oraz dokumentację dotyczącą dziecka:

- 1) informacje o sytuacji prawnej dziecka, w tym informacje o sytuacji prawnej umożliwiającej przysposobienie;
- 2) szczegółowe informacje o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, w tym informacje o rodzeństwie;
- 3) odpis aktu urodzenia dziecka, a w przypadku sierot lub półsierot również odpis aktu zgonu zmarłego rodzica;
- 4) orzeczenie sądu o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej albo wnioski rodziców, dziecka lub osoby trzeciej o umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej;
- 5) dokumentację o stanie zdrowia dziecka, w tym kartę szczepień;
- 6) dokumenty szkolne, w szczególności świadectwa szkolne;
- 7) diagnozę psychofizyczną dziecka, w tym dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, udziału w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych oraz konieczności objęcia dziecka pomocą profilaktyczno-wychowawczą lub resocjalizacyjną albo leczeniem i rehabilitacją;
- 8) plan pracy z rodziną, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1, przekazany przez asystenta rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - przekazaną przez gminę informację o sytuacji rodziny.

Zgodnie z art. 38a ust. 3 ww. ustawy w celu realizacji zadania, o którym mowa w ust. 1 i 2, powiatowe centrum pomocy rodzinie oraz organizator rodzinnej pieczy zastępczej mają prawo do uzyskania informacji oraz otrzymania lub wglądu do wszelkiej dostępnej dokumentacji, w tym prawnej i medycznej, dotyczących przyjętego dziecka, zatem w opinii Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej brak obiektywnych podstaw do wprowadzenia odrębnej regulacji dotyczącej zobowiązania sądów opiekuńczych do przesyłania regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej wszelkich orzeczeń i dokumentów wydanych wobec małoletniego przebywającego w placówce.

Podkreślenia również wymaga również, że na podstawie art. 190a ww. ustawy sądy, organy i jednostki organizacyjne są obowiązane niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni, udostępnić lub udzielić na wniosek podmiotu realizującego zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej niezbędnych informacji, które mają znaczenie w realizacji zadań wynikających z niniejszej ustawy.

Odnosząc się do kwestii monitoringu w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej należy wskazać, że zgodnie z art. 121b ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa dzieci lub osób

zatrudnionych lub ochrony mienia, w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym może zostać wprowadzony szczególny nadzór nad pomieszczeniami placówki albo ośrodka lub terenem wokół placówki albo ośrodka w postaci środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu (monitoring). Monitoring nie obejmuje pokoi mieszkalnych dzieci, pomieszczeń, w których odbywają się zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, pomieszczeń, w których dzieciom jest udzielana pomoc psychologiczno-pedagogiczna, pomieszczeń przeznaczonych do odpoczynku i rekreacji dzieci lub osób zatrudnionych, pomieszczeń sanitarnohigienicznych, gabinetu profilaktyki zdrowotnej, szatni i przebieralni (art. 121b ust. 4 ww. ustawy).

Konstrukcja przepisu art. 121b ust. 4 ww. ustawy podyktowana jest przede wszystkim ochroną podopiecznych przed nadmierną ingerencją w ich sferę prywatności, która nawet w sytuacji zmagania się z określonymi schorzeniami czy chorobami podlega ochronie. Według Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pokoje mieszkalne wciąż powinny pozostawać dla podopiecznych strefą bezpieczną, intymną, przyjazną. Niewątpliwie osoby umieszczone w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej wymagają szczególnej opieki i zapewnienia bezpieczeństwa, natomiast zastosowanie monitoringu powinno mieć jedynie charakter dodatkowy, nadzorujący, wspomagający zapewnienie bezpieczeństwa podopiecznych placówki, a nie stanowić podstawę opieki. Sama opieka nad podopiecznymi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej powinna odbywać się standardowo, przy pomocy wychowawców i właściwych pracowników, tak jak przed wprowadzeniem do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zapisów dotyczących możliwości zastosowania monitoringu. Należy bowiem podkreślić, iż zgodnie z art. 112 ww. ustawy regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne zapewniają specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację dzieciom umieszczonym w tych placówkach i ośrodkach.

Jednocześnie pragnę podkreślić, że kwestia możliwości wprowadzenia monitoringu w innych niż wskazane w ww. ustawie pomieszczeniach regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej zostanie poddana analizie resortu rodziny.

W odpowiedzi na wskazany w petycji postulat o zapewnienie małoletnim wychowankom regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej kompleksowej opieki i leczenia należy wskazać, że Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej dokłada wszelkiej staranności, aby wychowankom ww. placówki zapewniona została jak najlepsza opieka, również zdrowotna. Zasady dotyczące udzielania świadczeń zdrowotnych reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Mając jednakże na uwadze przedstawianą przez Państwa problematykę, pobyt wychowanków pieczy zastępczej w szpitalach i związane z tym czynności zostaną poddane analizie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Odnosząc się do regulacji dotyczących liczby dzieci pozostających pod opieką 1 osoby pracującej z dziećmi w regionalnej placówce opiekuńczo-wychowawczej należy wskazać, że

zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz.U. 2011 r. nr 292 poz. 1720, z późn. zm.) liczba dzieci pozostających pod opieką 1 osoby pracującej z dziećmi w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym odpowiada potrzebom dzieci oraz rodzajowi prowadzonych zajęć. Zgodnie z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 marca 2023 r., I SA/Wa 2508/22 „z powołanego przepisu wynika, że nie narzuca on sztywnych ram wskazujących na maksymalną liczbę dzieci znajdujących się pod opieką jednego wychowawcy, a uzależnia ją w całości od potrzeb dzieci oraz rodzaju prowadzonych zajęć. Celem wskazanego rozwiązania prawnego (...) było pozostawienie poszczególnym placówkom opiekuńczo - wychowawczym pewnego zakresu swobody w ustaleniu realnych potrzeb i przyznania im możliwości adekwatnego dostosowania liczby osób pracujących z dziećmi. Oznacza to konieczność zwiększania liczby wychowawców w przypadku pracy z większą ilością dzieci, a także z dziećmi wymagającymi zwiększonej uwagi oraz posiadającymi szczególne potrzeby”.

W placówce opiekuńczo-wychowawczej, z wyłączeniem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, oraz w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych pod opieką 1 wychowawcy może przebywać nie więcej niż 14 dzieci (§ 10 ust. 2 ww. rozporządzenia).

Ponadto, zgodnie z art. 99 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przy zapewnianiu opieki lub wychowania nad dzieckiem przebywającym w placówce opiekuńczo-wychowawczej (odpowiednio: w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej) oraz wykonywaniu innych czynności związanych z realizacją zadań tej placówki można korzystać z pomocy wolontariuszy. Przepis art. 98 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Powyższe regulacje zdaniem Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej dają zatem możliwość odpowiedniego kształtowania liczby wychowawców w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej w zależności od uzasadnionych potrzeb placówki i znajdujących się w niej dzieci. Jednocześnie informuję, że wyżej wymieniona kwestia zostanie przeanalizowana przez resort rodziny.

Odnosząc się do przedstawianej problematyki generowania przez opiekę nad dziećmi w placówce wysokich kosztów, przewyższających kwotę dotacji otrzymywanej na każdego wychowanka należy wskazać, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 24 stycznia 2020 r., V CSK 504/18 „Sąd Apelacyjny nie naruszył art. 191 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przez przyjęcie, że dotacja przekazana powódce nie musi odpowiadać co do wysokości średnim miesięcznym wydatkom przeznaczonym na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej określonym w art. 196 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, służącym innym celom. Nie oznacza to, że w przypadku powierzenia zadania publicznego w postaci prowadzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej organizacji pozarządowej nie obowiązuje

zasada, iż wydatki z tym związane pokrywa powiat (art. 191 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej). Wysokość tych wydatków jest jednak określana w umowie w postaci dotacji celowej. Organizacja pozarządowa dobrowolnie podejmuje się realizacji zadania publicznego, znając wysokość dotacji celowej i na tej podstawie formułując swoją ofertę”. Ponadto, w świetle powyżej przytoczonego wyroku Sądu Najwyższego „ustawodawca wprowadził możliwość powierzania zadań publicznych jednostkom spoza sektora finansów publicznych właśnie dlatego, że dostrzegł, iż są one w stanie bardziej oszczędnie i efektywnie gospodarować środkami przekazanymi na zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej, przy zapewnieniu im takiego samego standardu opieki”.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej ma na uwadze wyzwania związane z funkcjonowaniem regionalnych placówek opiekuńczo-wychowawczych i podejmuje analizę w niniejszym zakresie. Ponadto uprzejmie informuję, że wyrażone wyżej poglądy nie są wiążące dla organu wydającego decyzje w indywidualnych sprawach, Minister Rodziny i Polityki Społecznej nie jest bowiem uprawniony do dokonywania wiążącej wykładni ustaw, ani do zajmowania stanowiska w indywidualnych sprawach czy rozstrzygania sporów kompetencyjnych.

Pragnę nadto wskazać, że stale są podejmowane działania mające na celu poprawę funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w Polsce.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

Barbara Socha

Pełnomocnik Rządu

do Spraw Polityki Demograficznej

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

PW-840761